

Utlåtande 2003:47 RI (Dnr 323-229/2002)

Utbildning för alla – ett program för att motverka den sociala snedrekryteringen till högre utbildning

Motion av Erik Nilsson (s) (2002:6)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden ges i uppdrag att se till att alla grund- och gymnasieskolor skall vidta åtgärder för att motverka den sociala snedrekryteringen till högre utbildning.
2. Utbildningsnämnden ges i uppdrag att se till att alla gymnasieskolor skall söka samverkan med en eller flera högskolor i syfte att träffa överenskommelse om samverkan vad gäller bland annat olika former av elev- och lärarutbyte.
3. Alla elever i skolår 7-9 och i gymnasieskolan skall ha tillgång till en studie- och yrkesvägledare. Kommunfullmäktige skall fatta beslut om riktlinjer för studie- och yrkesvägledning i staden.
4. Utbildningsnämnden ges i uppdrag att bjuda in regionens högskolor att ingå i ett utbildningsråd vars syfte är att försöka anpassa gymnasie- och högskoleutbildningarna till varandra så att alla elever ges en naturlig möjlighet att gå vidare till högre utbildning.
5. Utbildningsnämnden skall i samverkan med högskolor erbjuda vuxna överbrygningsutbildningar mellan gymnasium och högskola.
6. Utbildningsnämnden ges i uppdrag att föreslå kommunstyrelsen hur stadens uppföljning av andelen medborgare som övergår till högre utbildning före 25 års ålder skall utformas.
7. Utbildningsnämnden ges i uppdrag att följa upp, utvärdera och utveckla hela stadens arbete med att bredda rekryteringen till högre utbildning.
8. Motion 2002:6 av Erik Nilsson (s) anses med detta besvarad.

Föredragande borgarrådet Annika Billström anför följande.

Motionens innehåll

Erik Nilsson (s) har i motion 2002:6, *bilaga*, föreslagit att kommunfullmäktige skall anta riktlinjer för hur den sociala snedrekryteringen till högre utbildning skall motverkas.

Remisser

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd och Skärholmens stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret anser att värdet av ett särskilt program för att motverka den sociala snedrekryteringen kan ifrågasättas.

Utbildningsnämnden förordar att kommunfullmäktige antar mål och riktlinjer för hur arbetet med att motverka den sociala snedrekryteringen skall bedrivas.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att det föreligger risk för att utbildningsdebatten i allt för hög utsträckning fokuseras på akademiska studier och att detta riskerar att elever på grundskolan upplever olika former av hantverksyrken som mindre eftersträvaransvärda.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd delar uppfattningen att det finns en social snedrekrytering till högre utbildning och att det är viktigt att motverka denna. Nämnden anser dock att motionen speglar ett detaljstyrt och förlegat tänkande i utbildningsfrågor.

Skärholmens stadsdelsnämnd tillstyrkte motionen.

Mina synpunkter

Att alla människor ges likvärdiga förutsättningar att studera är en hörnsten i ett modernt välfärdssamhälle. God utbildning är viktigt för att den enskilde skall kunna styra sitt liv. Välutbildade medborgare är en allt viktigare förutsättning för en långsiktigt god ekonomisk utveckling.

Idag finns betydande skillnader i utbildningsnivå mellan olika grupper av medborgare som till stor del kan förklaras av gamla klasskillnader. Inkomst, föräldrars utbildningsnivå, bostadsort och etnisk bakgrund är fortfarande till stor del styrande för den enskildes utbildningsval.

Regeringen har i sin proposition "Den öppna högskolan" gett ett tydligt uppdrag till högskolorna att bredda rekryteringen till högskolan och därmed minska den sociala snedrekryteringen till högre utbildning.

Vi vet dock att snedrekryteringen till högre utbildning till stor del grundläggs tidigt i utbildningssystemet, i grund- och gymnasieskolan. Enligt min mening är en av de viktigaste frågorna att minska de stora utbildningsklyftorna i samhället. Mot denna bakgrund är det för mig naturligt att kommunerna i sin egenskap av huvudman för grund- och gymnasieskolan kraftigt engagerar sig för att tillsammans med bland annat högskolorna bredda rekryteringen till högre utbildning.

Den av staten angivna målsättningen att minst 50 % av medborgarna skall ha påbörjat högre utbildning före 25 års ålder är viktigt att kommunerna följer upp och vidtar de åtgärder som krävs för att uppnå detta mål. Utbildningsnivån varierar starkt mellan olika delar av staden. Målet om att 50 % av medborgarna vid 25 års ålder skall ha påbörjat en högskoleutbildning bör därför gälla för olika delar av staden.

För att öka andelen stockholmare som söker sig till högre utbildning krävs att alla stadens grund- och gymnasieskolor medvetet arbetar för att minska den sociala snedrekryteringen till högre utbildning. De åtgärder som bör vidtas måste se olika ut i olika delar av staden och avgöras utifrån varje skolas förutsättningar.

Skoltrötthet anges ofta som ett skäl till varför man inte är intresserad av att läsa på högskolan. Det är enligt min mening viktigt att grund- och gymnasieskolan tar detta på allvar och som en del i att öka andelen invånare som väljer att söka vidare till högre utbildning analyserar skälen till skoltröttheten och hur denna kan minskas.

Vi vet att skolornas studie- och yrkesvägledning spelar en viktig roll för elevernas studieval. Framförallt gäller detta för elever vars föräldrar inte har högskoleutbildning. Jag menar att kommunfullmäktige skall anta riktlinjer för den studie- och yrkesvägledning stadens skolor skall erbjuda eleverna. Sådana riktlinjer skall gälla för såväl grundskolan och gymnasieskolan som för vuxenutbildningen. En viktig del i arbetet med att utveckla studie- och yrkesvägledningen på grund- och gymnasieskolan är att utveckla formerna för hur dialogen med elevernas föräldrar om elevens framtida studieval kan förbättras. Att få föräldrar som saknar erfarenhet av högskoleutbildning att aktivt ta del i sina barns studieval till högre utbildning är angeläget för att motverka den sociala snedrekryteringen till högre utbildning.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin, Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. avslå föredragande borgarråds förslag till beslut
2. därutöver anför följande.

I en ideologiskt laddad motion presenterar Erik Nilsson (s) ett program för att motverka den sociala snedrekryteringen till högre utbildning. Men förslagen går inte till roten. Socialdemokraterna är inte redo att tänka om när det gäller synen på krav, kunskap och utvärdering i skolan. De tankar som läggs fram rör sig på ytan och handlar delvis bara om att kamouflera bristerna. Genom storskaliga politiska projekt och högstämda utfästelser som ska snedrekryteringen motverkas. Sanningen är att socialdemokraternas skolpolitik inte är lösningen på detta problem. Socialdemokraternas skolpolitik är problemet.

Ingen enskild åtgärd är viktigare för att motverka den sociala snedrekryteringen till högskolan än höga och tydliga kunskapskrav. Tyvärr har kunskapskrav under flera årtionden betraktats som ett fult ord i svensk skolpolitik. Mängder av ungdomar går till skolan utan vare sig krav eller förväntningar på studieresultat hemifrån. Det är barn till lågutbildade föräldrar, det som förr kallades arbetarklassen, som är de stora förlorarna i den kravlösa skolan. Betyg och skriftliga omdömen spelar i det här sammanhanget en mycket viktig roll, och bör ges tidigare än i dag.

Grundskolans viktigaste uppgift är att lära alla elever läsa, skriva och räkna. Dessa grundläggande kunskaper är avgörande för elevens förmåga att tillgodogöra sig övrig undervisning i skolan. Om vi menar allvar med att motverka den sociala snedrekryteringen till högskolan måste alla elever lära sig baskunskaperna redan i grundskolans första årskurser.

Till exempel är det viktigt att det läsutvecklingsprogram som med stor framgång införts på många skolor i förorterna ska permanentas och delges alla grundskolor.

En viktig förutsättning för att minska den sociala snedrekrytering till högre utbildning är att bostadssegregationens effekter kan brytas och elever från olika boendemiljöer integreras i en och samma skola. Detta kan åstadkommas genom att elever får större möjligheter att gå på en skola i ett annat område än där de bor. Närhetsprincipen, dvs att elever hänvisas till den gymnasieskola som ligger närmast bostaden, är därför inte acceptabel. Betygsintagningen till gymnasiet ligger fast. Vi säger nej till socialdemokraternas kvoteringskola med godtycke och gräddfil för innerstadsungdomar. Det är orimligt att enbart elever som råkar bo i närheten ska komma in på en attraktiv skola.

Kunskap och lärande kräver en lugn och trygg studiemiljö. Skolan måste visa att det inte är acceptabelt att elever systematiskt stör lektionerna, kommer för sent, bråkar eller hindrar kamrater från att ta del av undervisningen. Det är de elever som redan har svårt i skolan som är de stora förlorarna i en skola som saknar ordning och arbetsro.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden ges i uppdrag att se till att alla grund- och gymnasieskolor skall vidta åtgärder för att motverka den sociala snedrekryteringen till högre utbildning.
2. Utbildningsnämnden ges i uppdrag att se till att alla gymnasieskolor skall söka samverkan med en eller flera högskolor i syfte att träffa överenskommelse om samverkan vad gäller bland annat olika former av elev- och lärarutbyte.
3. Alla elever i skolår 7-9 och i gymnasieskolan skall ha tillgång till en studie- och yrkesvägledare. Kommunfullmäktige skall fatta beslut om riktlinjer för studie- och yrkesvägledning i staden.
4. Utbildningsnämnden ges i uppdrag att bjuda in regionens högskolor att ingå i ett utbildningsråd vars syfte är att försöka anpassa gymnasie- och högskoleutbildningarna till varandra så att alla elever ges en naturlig möjlighet att gå vidare till högre utbildning.
5. Utbildningsnämnden skall i samverkan med högskolor erbjuda vuxna överbrygningsutbildningar mellan gymnasium och högskola.
6. Utbildningsnämnden ges i uppdrag att föreslå kommunstyrelsen hur stadens uppföljning av andelen medborgare som övergår till högre utbildning före 25 års ålder skall utformas.
7. Utbildningsnämnden ges i uppdrag att följa upp, utvärdera och utveckla hela stadens arbete med att bredda rekryteringen till högre utbildning.
8. Motion 2002:6 av Erik Nilsson (s) anses med detta besvarad.

Stockholm den 29 april 2003

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Anette Otteborn

Reservation anfördes av *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m), *Lotta Edholm* och *Madeleine Sjöstedt* (båda fp) och *Ewa Samuelsson* (kd) med hänvisning till reservationen av (m) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Erik Nilsson (s) har i motion 2002:6, *bilaga*, föreslagit att kommunfullmäktige skall anta mål och riktlinjer för att motverka den sociala snedrekryteringen till högre utbildning.

REMISSER

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Skarpnåcks stadsdelsnämnd och Skärholmens stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 14 oktober 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att det är viktigt att ungdomar, oavsett bakgrund, motiveras och ges förutsättningar att bedriva högre studier. Stadsledningskontoret kan konstatera att ett flertal av de verktyg som finns utgör ett statligt ansvar, till exempel studiemedelssystemets utformning. Det finns givetvis även insatser som staden kan göra. För att öka rekryteringen till högskolan även av ungdomar vars föräldrar saknar högre utbildning kan bland annat högskolestuderande fungera som positiva förebilder. Elever kan beredas tillfälle att laborera på högskolan, forskarinriktad gymnasieutbildning genomförs i samarbete med högskolan och högskolan kan medverka vid bedömning av gymnasieelevernas projektarbeten.

Stadsledningskontoret anser att den sociala snedrekryteringen skall motverkas i det dagliga arbetet inom staden. Värdet av särskilda program kan ifrågasättas. En del av de förslag som ges är i linje med arbete som redan idag bedrivs av stadens olika nämnder.

Utbildningsnämnden beslöt den 13 juni 2002 att godkänna utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av *Claes-Göran Jacobsson m fl* (v) enligt följande.

Vi reserverar oss mot nämndens beslut då vi yrkade att nämnden skulle besluta att

1. Förvaltningens tjänsteutlåtande godkänns delvis
2. förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas till kommunstyrelsen och återopas i huvudsak
3. samt därutöver anföras följande

Resursfördelningssystemet måste arbetas om från grunden så att alla elever i Stockholms skolor får de resurser som de behöver. Utrednings- och statistikkontorets rapport om elevsammansättningen på Stockholms kommunala gymnasieskolor i

ort om elevsammansättningen på Stockholms kommunala gymnasieskolor i samband med ändrad intagningsprincip till gymnasiet visar tydligt på problemet med social snedrekrytering. De skolor som har en höga intagningspoäng har fått fler elever vars föräldrar har högre utbildning medan de skolor som har låga intagningspoäng har fått färre elever vars föräldrar har längre utbildning.

Alla studier visar att ämnesundervisning på det egna modersmålet är bra för elevernas inläring. Det tar upp till sju år innan man kan ett nytt språk tillräckligt bra för att kunna hänga med i skolundervisningen. Lösningen på det problemet är snarare mer undervisning på modersmålet eller mer studiehandledning på modersmålet än mer svenska2-undervisning.

I Stockholm är det färre elever som har behörighet för högskolestudier än i landet som helhet. Avhoppen från gymnasieskolan är också fler i Stockholm än genomsnittet för landet. Det visar hur viktigt det är för Stockholm att ta snedrekryteringen på allvar. Ett program för hur fler stockholmare ska ges möjlighet att gå vidare till högskolan kan vara ett bra sätt att komma tillrätta med problemet.

Reservation anfördes av *Marie Egnell* (mp) enligt följande.

Jag reserverar mig mot nämndens beslut då vi yrkade att nämnden skulle besluta att

1. som svar på motionen anföra följande

Vi anser att skolan ska vara en skola för alla, där barn och ungdomar med olika förutsättningar, från olika miljöer och kulturer lär sig leva tillsammans med respekt för varandras egenart. Skolan ska stödja eleven i sin personliga och sociala utveckling och inte enbart värdera inläring av sakkunskap.

Barns nyfikenhet och lust att lära måste bevaras genom skolåren. Det kan ske genom pedagogiska metoder som fokuserar på att stimulera barnens självklara kreativitet och kunskapsörst. Barn, ungdomar och vuxna ska i högre grad göras delaktiga i beslut och verksamhet som rör deras undervisning.

I en värld med betyg är förvaltningens utlåtande OK. Men betyg är subjektiva och ett ogint sätt att bedöma elever. I miljöpartiets skola har betyg ingen plats. Istället ska regelbundna formella samtal hållas med elev och föräldrar för att ge eleven stöd i skolarbetet. Det nuvarande betygssystemet på gymnasiet ska avskaffas och ersättas med omdömena "godkänt" och "icke godkänt".

Intagningen till gymnasieskolan och högskolan ska ske utifrån elevens intresse och de krav på förkunskaper och personliga förutsättningar som respektive utbildning ställer. Om antalet platser är färre än antalet sökande ska i första hand antalet platser ökas så långt det är möjligt. Vi ser gärna en utveckling i riktning mot allt fler skolor med olika pedagogiska idéer och ämnesinriktningar och olika profilering för att öka möjligheterna för eleverna att hitta det som passar bäst.

Skolans lokaler och omgivning måste vara en bra miljö för inläring. Vi ser skolmiljön som en tummelplats för barnens livslust, äventyrlust, kreativitet, upptäckarglädje och vila. Barn utvecklas i olika takt och på olika sätt. Skolan ska vara

glädje och vila. Barn utvecklas i olika takt och på olika sätt. Skolan ska vara anpassad till detta.

Skolgången måste ses som en helhet. Övergången från grundskolan till gymnasiet måste i större utsträckning än idag anpassas efter elevens behov. Vi vill se ett ökat samarbete mellan lärare i de olika skolformerna.

Trygga ungdomar som känner sig respekterade har lättare att respektera andra. Bara om den dagliga verksamheten i skolan präglas av lyhördhet och ömsesidig respekt kan den fungera som del i en demokratisk fostran. Skolan ska aktivt arbeta för att förebygga mobbing.

Ungdomen är en period då människor ofta är som mest öppna för sökanden och undranden inför klivet in i vuxenlivet. Det är därför extra viktigt att det då ges utrymme för studier av livsfilosofiska frågor och estetisk verksamhet. Detta utrymme är också viktigt för att stödja elever med social otrygghet till följd av segregering, familjeproblem eller arbetslöshet.

Lärarna utgör en av landets viktigaste yrkesgrupper. Pedagogisk skicklighet, d.v.s. förmåga att förmedla, lyssna och förstå, bör jämföras med traditionella ämneskunskaper. För att få fler lärare till gymnasieskolorna vill vi att det ska bli enklare för människor med ämneskunskaper från andra delar i samhället och från universiteten att få pedagogisk utbildning. En bred arbetslivserfarenhet ska enligt vår mening räknas som särskild merit vid antagningen till lärarutbildningen.

Den kommunala vuxenutbildningen behöver stärkas för att motsvara de krav som ett samhälle i förändring ställer. Vi vill att människor ska få bättre möjligheter till vidareutbildning och komplettering för att läsa på högskola eller skaffa sig en bredare yrkeskompetens.

Särskilt uttalande gjordes gemensamt av *Kristina Alvendal, Ingvar Snees, Håkan Wallensten, Gabriella Norén och Mattias Odenberg* (alla m) och *Jan Björklund och Lotta Edholm* (båda fp) enligt följande.

Stockholms stad har för första gången någonsin tagit fram en långsiktig vision för Söderort - en vision som tar fasta på potentialen och möjligheterna som finns söder om Stockholm. Det är ett viktigt arbete som staden nu genomför genom att ta fram övergripande framtidsvisioner för olika delar av Stockholm.

I vision för Söderort finns bl a ett antal förslag som kan bidra till att motverka den sociala snedrekryteringen - staden bör i samverkan med högskolan starta nya, forskarinriktade gymnasieutbildningar, stadsdelarna ska erbjuda ungdomar som är obehöriga en kompletterande utbildning och en vidgad studie- och yrkesvägledning - för att nämna några exempel på förslag i Söderortsvisionen.

Av de faktorer som påverkar elevers skolresultat bör särskilt betonas betydelsen av föräldrars intresse för barnens skolgång. Att fråga om skolarbetet och resultaten och att finnas närvarande vid läxläsning har avgörande betydelse för hur barnen lyckas i skolan.

Betygen har också en viktig roll. Elever som kommer från hem med studietradition klarar sig i allmänhet bättre i skolan då traditionen betyder mycket för elevernas skolgång. Men skolans uppgift är att även elever och föräldrar från hem utan studietradition tidigt görs uppmärksamma på om en elev halkar efter. För detta ändamål är skriftliga omdömen och betyg viktiga och bör ges tidigare än i dag. Tyvärr inser många elever och föräldrar först under högstadietiden d v s när de första betygen ges, att eleven har dåliga grundkunskaper. Då kan det vara näst intill omöjligt att täppa till kunskapsluckorna - med ointresse för studier och skoltrötthet som följd.

Särskilt uttalande gjordes av *Maria Hassan m fl* (s) enligt följande.

Förvaltningen svar innebär i allt väsentligt ett bifall till motion. Detta innebär bland annat att förvaltningen delar (s) uppfattning att kommunfullmäktige ska anta mål och riktlinjer för hur arbetet med att motverka den sociala snedrekryteringen ska bedrivas i Stockholm.

Vad gäller ämnesundervisning på modersmålet pekar allt fler undersökningar på de positiva effekter som detta för med sig. Det politiska ifrågasättandet som t ex finns i Malmö mot detta vilar uppenbart inte på fakta utan syftar snarare till att allmänpolitiskt vädja till den opinion som är kritisk till invandring.

Förvaltningen förstår inte förslaget till gymnasiegaranti. Avsikten med förslaget är att ge stockholmarna en liknande rätt att läsa in gymnasiekompetens som man idag har vad gäller grundskolan. Givetvis ska detta finansieras med skattemedel inom utbildningsnämndens anslag. I det fall staden inför en gymnasiegaranti måste utbildningsnämndens ekonomiska ramar utökas.

Förvaltningen är tveksam till förslaget om jobbgaranti. Grunderna för tveksamheten redovisas tyvärr inte i tjänsteutlåtandet. Vi vet att för många ungdomar som tvekar att studera på högskolan p g a de studieskulder detta för med sig skulle en sådan jobbgaranti ha en positiv effekt.

Ersätтарыttrande gjordes av *Helve Tsai* (sp) enligt följande.

Stockholmspartiet har tidigare föreslagit att skolan kan stödja föräldrarna med enklare kurser så att de kan delta i barnens läxläsning. Detta har varit mycket uppskattat bl a i Södermalmsskolan

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 25 april 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar den övergripande åsikten att frågan om att minska den sociala snedrekryteringen till högskolan är strategiskt viktig. Förvaltningen förordar att kommunfullmäktige antar mål och riktlinjer för hur arbetet med att motverka den sociala snedrekryteringen ska bedrivas.

Ett samordnat arbete mellan olika skolformer och universitets- och högskoleväsende är nödvändigt för att komma till rätta med problemet. Rapportens förslag om samverkansavtal med högskolan, lokala styrelser och utbildningsråd är vällovliga och nya vägar att skapa tydligare kopplingar mellan gymnasieutbildning och högskoleutbildning är värda att pröva. Förvaltningen menar dock att det inte finns anledning att ha någon övertro på att enbart inrättande av olika former av styrelser och råd kommer att ge effekter. Mycket arbete krävs för att detta samarbete ska fungera och ~~Vad gäller~~ resursfördelningen till förskolor, grundskolor och gymnasier kan sägas att det redan idag i praktiken är så att mer pengar går till områden med låga inkomster och med låg genomsnittlig utbildningsnivå.

Förslaget om att anordna ämnesundervisning på det egna modersmålet för utlandsfödda elever har tidigare lagts fram i andra kommuner och har på sina håll bemötts med stor skepsis. Förvaltningen förespråkar framför allt ett utökat samarbete mellan lärare i svenska som andraspråk och modersmålslärare. Modersmålslärarna utgör nämligen också en viktig kontakt till de utlandsfödda elevernas föräldrar som annars på grund av bristande språkkunskaper riskerar att avskärmats från sina barns skolsituation.

Rapporten innehåller ett förslag om en gymnasieexamensgaranti till alla stockholmare som saknar treårig gymnasieexamen. Förvaltningen får inte någon tydlig bild av hur en sådan garanti skulle utformas, eller hur den skulle finansieras. Emellertid genomförs förändringar av vuxenutbildningen inom staden, vilka innebär möjligheter för fler att få gymnasiekompetens. Dels görs en satsning på distansutbildning i kombination med prövningar, dels söker förvaltningen statsbidrag hos Skolverket för att utveckla vuxnas lärande (SFS 2001:681). Mål och syfte med dessa insatser är bl. a. att skapa valfrihet och flexibilitet för vuxna studerande och att anpassa utbildningen så att fler får högre kompetens eller fortsätter till universitet och högskola. Ny pedagogik och nya lärmiljöer bidrar till att fler kan ta del av befintliga resurser. Det kan i sammanhanget vara värt att notera att det finns en tendens till att kraven på formell kompetens är på väg att luckras upp. Bl.a. kommer validering av kunskaper i större utsträckning att användas, vilket gör att behovet av formell kompetens på sikt förmodligen kommer att minska.

Förslaget om att staden ska göra en genomgripande satsning på att intressera grundskolans elever för matematik och naturvetenskapliga studier är i linje med det uppdrag som förvaltningen fått av utbildningsnämnden..

Förvaltningen ser positivt på förslaget om att utbildningsnämnden ges i uppdrag att erbjuda alla studie- och yrkesvägledare i grund- och gymnasieskolan kompetensutveckling och stöd, samt att föreslå hur studie- och yrkesvägledningen vid stadens samtliga skolor kan utvecklas. Nämnden har dock idag inte resurser för att genomföra detta.

Förvaltningen anser att det är viktigt att den pedagogiska personalen uppmärksammas på de i rapporten beskrivna effekterna av läxuppgifters utformning m.m., men att skolenheterna måste ges frihet att själva utforma det pedagogiska innehållet i undervisningen.

Förvaltningen ställer sig tveksam till förslaget om jobbgaranti för alla som utbildar sig till sjuksköterskor eller pedagoger. Å andra sidan kommer det sannolikt att råda sådan brist på dessa yrkeskategorier att i praktiken en sådan garanti automatiskt skapas.

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslöt den 23 maj 2002 följande.

1. Stadsdelsnämnden överlämnar och åberopar delvis tjänsteutlåtandet
2. Stadsdelsnämnden anför därutöver:
 - ? Förslag om samverkansavtal med högskolan, lokala styrelser och utbildningsråd är vällovliga, men man skall inte ha någon övertro på att enbart inrättande av råd och styrelser ska ge positiva effekter.
 - ? Vad gäller resursfördelning till förskolor, grundskolor och gymnasier är det redan idag så att mer pengar går till områden med låg genomsnittlig utbildningsnivå. Med det fria skolvalet är det för Kungsholmens del så att en del elever i grundskolan kommer från andra stadsdelar. Om motionärens tankar får genomslagskraft skulle Kungsholmens resurser för förskola och grundskola minskas. Vi motsätter oss detta. Det finns ibland en felaktig uppfattning om att förskolebarn vars föräldrar har god utbildning och goda inkomster skulle behöva väsentligt mindre resurser för barnomsorg. Man bortser då från att dessa föräldrar ofta arbetar långa dagar och behöver barnomsorg hela dagen.
 - ? Förslaget att anordna ämnesundervisning på det egna modersmålet för utlandsfödda elever är vi mycket skeptiska till. Det är av största vikt att kunna bra svenska för att kunna fungera i det svenska samhället.
 - ? En del förslag strider mot principen att skolenheterna själva måste ges frihet att utforma det pedagogiska innehållet i undervisningen
 - ? Förslaget om formell jobbgaranti för sjuksköterskor och pedagoger är tveksamt. Å andra sidan kommer dessa yrken sannolikt vara bristyrken framöver och då finns en jobbgaranti i praktiken.
 - ? Slutligen vill vi påminna om att arbetslivet innehåller en rad praktiska yrken som kommer att finnas kvar i framtiden. Även dessa yrkens utövare behöver en utbildning anpassade till deras behov.

Reservation anfördes av *Ingrid Dorle Andersson* m fl (s) till förmån för förvaltningens förslag.

Särskilt uttalande gjordes av *Birgitta Waller* (mp) enligt följande.

Det är viktigt att alla som vill fortsätta med högre studier bör ha samma möjligheter. Samtidigt finns det alltid människor som inte är motiverade att studera vidare – även om förutsättningar finns. För att även dessa personer ska kunna utveckla sina intressen bör lärlingssystemet utvecklas.

Alla kan inte bli högskoleutbildade, däremot kan många få ett rikt liv genom att utnyttja lärlingsplatser och bli skickliga hantverkare. Programmets grundsyfte ger ingen plats för dessa personer. Idag finns det lika stort behov av ett utvecklat lärlingssystem som åtgärder för att motverka den sociala snedrekryteringen till högre utbildning.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 april 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Den debatt som nu förs kring utbildningsfrågor är så gott som helt fokuserad på akademiska högskolestudier. I så motto kan det finnas en risk att debatten får en viss slagsida, så att det förväntade framtida behovet av yrken inom olika former av hantverk inte belyses i lika hög grad och därmed riskerar att bedömas av ungdomar i grundskolan som mindre eftertraktansvärd för samhället.

I övrigt har det i diskussioner med företrädare för stadsdelens barn- och ungdomsverksamhet framkommit synpunkter som i första hand berör förskola och grundskola, vilka kan sammanfattas enligt följande:

I det fall ökade resurser kan ställas till skolsektorn är det av stor vikt att förskolan får sin beskärda del. Ett långsiktigt arbete för att motverka en social snedrekrytering till högre studier bör grundläggas i tidig ålder med uppföljning av utvecklade former för information vid övergångar förskola – grundskola – gymnasium – högskola.

Ytterstadens gymnasieskolor bör vid en eventuell resursförstärkning tilldelas extra medel för att ges möjlighet att bredda kursutbud och skapa förutsättningar till profilering av sin verksamhet.

För viss ämnesundervisning på det egna modersmålet för utlandsfödda elever krävs sannolikt en tämligen omfattande fortbildning av stadens modersmåls lärare samt en organisationsmodell som möjliggör homogena undervisningsgrupper med ett elevantal som ger ett tillräckligt ekonomiskt underlag. Förmodligen kommer detta kräva att elever från flera skolor samlas i en undervisningsgrupp.

Ett tecknande av samverkansavtal mellan gymnasieskola och högskola bör också omfatta ett liknande avtal mellan grundskola och gymnasium.

Här framhålls särskilt från studievägledare i stadsdelen att ett dylikt avtal med inslag av studiebesök, information mm skulle minska antalet felval/avhopp, vilket skulle vara till gagn för alla.

Ett inrättande av lokala styrelser för gymnasieskolor med representanter från högskolan med syftet att underlätta övergången mellan skolformerna bör även innefatta samverkan med grundskolans studievägledare. Övergångarna mellan

samverkan med grundskolans studievägledare. Övergångarna mellan grundskola, gymnasium och högskola bör ses i ett sammanhang.

I en diskussion gällande gymnasieexamensgaranti, collegeutbildning (överbrygningsutbildning mellan gymnasium och högskola), basårs-utbildning etc är det viktigt att även studievägledare från grundskolan ges möjlighet att delta. Detta oavsett vilken nämnd som ges ett huvudansvar.

Ett utbildningsråd med uppgift att skapa tydligare kopplingar mellan gymnasieskola och högskola bör naturligt även omfatta grundskolans koppling till gymnasieskolan.

En genomgripande satsning för att öka intresset för matematik och naturvetenskap i grundskolan är bra och bör kunna befrämja fortsatta studier i ett längre perspektiv. Naturligtvis vore det än bättre om en genomgripande satsning kunde göras för att öka elevernas intresse för grundskolans samtliga ämnen.

Differentierade läxuppgifter förekommer redan idag för att minska den sociala skiktningen, men bör kunna utvecklas vidare i sin utformning i samråd mellan elev-förälder-lärare.

En ökad insats avseende läxhjälp, studiestöd och mentorer sett som en helhet, är många gånger en ekonomisk fråga för den enskilda skolan. I detta avseende måste sannolikt en resursförstärkning till för att samtliga tre åtgärder ska kunna uppfyllas. I ett sk samverkansavtal skall en insats av gymnasieelever och högskolestuderande kunna vara en resurs i detta avseende.

Även frågan om kvälls- och helgöppna skolor för att tillhandahålla läsplatser kräver ökade resurser för tillsyn mm.

Att grund- och gymnasieskolor ska ha tillgång till studievägledare är en nödvändighet som stöd inför elevernas framtida yrkesval. Riktlinjer hur denna resurs ska verka och utvecklas måste dock ske i samråd med berörd yrkesgrupp och inte som ett centralt direktiv. Kompetensutveckling och annat stöd för studievägledarna är en angelägen och efterfrågad åtgärd.

Det finns starka önskemål om att PRAO:n skall omarbetas och utvecklas vidare, för att ges en mer adekvat inriktning mot det samhälle eleverna kommer att möta i ett framtida yrke. Det förekommer fortfarande allt för ofta att elever blir nyttjade som extra arbetskraft i stället för att få den inblick i arbetslivet som PRAO:n egentligen syftar till. En ökad möjlighet till sommararbete är ett utmärkt komplement till skolornas studie- och yrkesvägledning.

Att bli erbjuden plats i gymnasieskolan på sitt förstahandsval kan innebära långa resor för ett stort antal elever, vilket bör beaktas i sammanhanget.

Att utveckla elevernas verbala förmåga är ett prioriterat område i dagens skola genom olika former av redovisningar, föredrag mm. Svårigheten idag är nog mer att kanalisera den verbala förmågan i en positiv riktning.

En skönlitterär bok till alla elever i grundskolan är en tänkvärd och god målsättning, om nog så kostsam. För att öka läsförmågan och läslusten kan därför även andra typer av böcker och tidskrifter tjäna ändamålet.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslöt den 30 maj 2002 följande.

Att överlämna och i huvudsak åberopa överlämna förvaltningens tjänstutlåtande till Kommunstyrelsen som sitt yttrande över motionen från Erik Nilsson (s) ”Utbildning för alla – ett program för att motverka den sociala snedrekryteringen till högre utbildning” och anför därutöver:

Motionen speglar ett detaljstyrt och förlegat tänkande i utbildningsfrågor. Stora centralistiska system är inte de bästa och mest närliggande lösningarna. Vi har världens mest skattefinansierade skola. Trots det når man ej godtagbara resultat i grundskolan. Den borgerliga majoriteten i Stockholm har kraftigt ökat resurserna till skolan under innevarande mandatperiod. Stockholm satsar betydligt mer resurser till skolan än vad exempelvis de socialistiskt styrda kommunerna Göteborg, Malmö och Uppsala gör. I opposition är det lätt att ständigt föreslå mer resurser när man inte behöver ta ansvar för verksamheten, men det är inte främst en fråga om pengar. Däremot måste skolan ges fortsatta möjligheter till vidareutveckling av arbetssätt och arbetsformer. Motionären bortser också från dagens möjlighet att välja en skola med specifik pedagogisk inriktning eller med ett innehåll som ger den unge studiemotivation.

Skolan har ansvar för att varje enskild elev utifrån sina särskilda behov ska få det stöd hon/han behöver. Ett stort problem är att samhället idag inte tillräckligt tar till vara de begåvningar som finns. Detta berörs ej i motionen. Varje individ måste ges goda möjligheter och stimuleras till att utvecklas på ett för samhället och individen optimalt sätt. Studiebegåvningar skall tas till vara. Familjen har en stor betydelse för att stötta och stimulera barn och ungdomar till dugliga samhällsmedborgare.

Motionären bortser ifrån redan gjorda satsningar i Skarpnäck såsom satsningen på naturvetenskapliga studier. I Bagarmossens skola finns sedan länge en linje med inriktning mot matematik.

Reservation anfördes av *Lars Sundberg m fl* (s), *Maria Hannäs m fl* (v) och *Birgitta von Nandelstadh* (mp) till förmån för förvaltningens förslag.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänstutlåtande daterat den 21 april 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar uppfattningen att det finns en social snedrekrytering till högre utbildning och att det är viktigt att motverka denna. Om stadsdelens grundskolor får i uppdrag att motverka snedrekryteringen är det angeläget att kommunfullmäktige tydliggör hur uppdraget ska genomföras och vilken prioritet detta uppdrag har i förhållande till redan tidigare prioriterade uppdrag. Förvaltningen ser mycket positivt

de till redan tidigare prioriterade uppdrag. Förvaltningen ser mycket positivt på möjligheten att förskolor och grundskolor skulle tillföras medel för att se till att alla elever når de uppställda målen.

Förvaltningen ser positivt på möjligheten att mer pengar ska gå till områden med låga inkomster och med låg genomsnittlig utbildningsnivå. Det är angeläget att få tydliggjort om detta är en omfördelning av tidigare schabloner inom förskola-skola eller om det är nya pengar som ska tillföras.

Förvaltningen är tveksam till förslaget. Ny forskning inom området visar att det kan ta upp till fem-sex år innan man tillgodogör sig ett nytt språk så pass väl som krävs för att till fullo tillgodogöra sig viss ämnesundervisning. Detta stöder motionärens förslag. Trots detta är förvaltningen tveksam till förslaget. Negativt är de höga kostnaderna som förslaget resulterar i och att det med stor sannolikhet är praktiskt omöjligt hitta ämneslärare i alla språkgrupper. Vidare har förslaget enligt förvaltningens uppfattning negativa konsekvenser när det gäller motivationen och möjligheterna att lära sig det svenska språket vilket förvaltningen anser är mycket viktigt när det gäller integrationen. Motionärens förslag skulle i detta avseende kunna försvåra integrationen.

Förvaltningen är mycket positiv till motionärens förslag om satsning på matematik/naturvetenskap. En av stadsdelens grundskolor, Bagarmossens skola, har sedan ett antal år en linje med särskild inriktning mot matematik/NO. Denna linje har varit mycket uppskattad och efterfrågad. Det visar att det finns stort behov av sådana linjer/inriktningar på flera skolor.

Möjligheten till läxhjälp, studiestödjare och mentorer är viktig för alla elever men särskilt viktig för de elever som inte får studiestöd i hemmet i tillräcklig utsträckning. Förvaltningen anser att en förstärkning av detta kan motverka social snedrekrytering.

Förvaltningen ser positivt på förslaget att alla elever i grundskolans årskurs 7-9 och alla gymnasieelever ska ha tillgång till en studie- och yrkesvägledare men förutsätter att skolorna kompenseras ekonomiskt för de utökade uppgifterna.

Skärholmens stadsdelsnämnd beslöt den 30 maj 2002 att tillstyrka motionen.

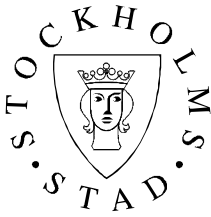
Särskilt uttalande gjordes av *Christina Elffors-Sjödin m fl* (m), *Gustav Åkerblom* (fp), *Irene Brunér* (sp), *Mikael Nordstedt* (kd) enligt följande.

Lämna remissen utan eget ställningstagande. Vi anser inte att det är vår eller förvaltningens uppgift att kommentera och ge synpunkter på enskilda partiers partiprogram. Vi lämnar därför programmet från socialdemokraterna utan eget ställningstagande.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 maj 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att flera av de förslag till åtgärder som föreslås i motionen gagnar barnen och eleverna i våra förskolor och skolor. En del av dessa görs redan idag.

- ? Det vore intressant om våra skolor fick möjlighet att anordna ämnesundervisning på elevernas modersmål för att på så sätt gynna elevernas språk och kunskapsutveckling.
- ? Den modersmålsundervisning som sker i skolan idag bör starta redan i förskolan. Det fördelningssystem som finns för grundskolan då det gäller denna undervisning borde också omfatta förskolan.
- ? Två av våra skolor deltar i nationella projekt där man satsar på att intressera grundskolans elever för matte/naturvetenskapliga studier. Detta är också något vi anser vara viktigt att arbeta vidare med.
- ? Då det gäller läsläsning är det också viktigt att vi inom skolan arbetar för att hjälpa eleverna med detta. Detta görs till viss del redan idag såväl av skolan som av ideella krafter.
- ? Vi anser också att alla elever i grundskolans år 7-9 och alla gymnasieelever ska ha tillgång till en yrkes och studievägledning samt att PRAO bör utvecklas. Hur detta skall utformas bör vara en uppgift för varje skola.
- ? Redan idag satsar våra skolor på att utveckla elevernas verbala förmåga och de arbetar mycket med skönlitteratur i undervisningen. Detta arbete har visat sig vara framgångsrikt och är därför något vi anser att man bör stödja och utveckla.



KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2002:6

2002:6

Motion av Erik Nilsson (s) om Utbildning för alla - ett program för att motverka den sociala snedrekryteringen till högre utbildning

Att alla människor ska ges likvärdiga möjligheter att studera är en av socialdemokratins viktigaste frågor. En god utbildning spelar dels stor roll för den enskildes möjligheter att påverka sitt liv, dels blir välutbildade medborgare en allt viktigare förutsättning för en långsiktigt god ekonomisk tillväxt.

Idag finns betydande skillnader i utbildningsnivå mellan olika grupper av medborgare som till stor del kan förklaras med gamla klasskillnader. I förorter som Skärholmen och Farsta har ca en fjärdedel av invånarna under 64 år högskoleutbildningen, vilket kan jämföras med innerstadens Östermalm och Norrmalm där motsvarande andel är ca 55 %. Fortfarande är inkomster, föräldrars utbildningsnivå, bostadsort och etnisk härkomst i hög grad styrande för den enskildes utbildningsval. Medan cirka två av tre barn till högre tjänstemän börjar på högskolan är motsvarande andel för barn till arbetare cirka en av fem.

Regeringen har i sin proposition "Den öppna högskolan" presenterat en rad förslag till hur högskolan kan stimulera fler ungdomar från hem utan studietradition att läsa vidare på högskolan. Det är utmärkta förslag som kommer att bidra till att minska tröskeln för inträde på högskolan. Men den sociala skiktningen inom utbildningssystemet grundläggs långt tidigare.

De sociala skillnaderna märks bland annat i de betydande skillnaderna i grundskolebetyg som finns mellan elever från arbetarhem jämfört med elever från högre tjänstemannahem.

De två viktigaste förklaringarna till den sociala snedrekryteringen är betygens roll för elevernas val av studieväg och skillnaderna i det stöd som föräldrar med olika utbildningsbakgrund ger sina barn.

Utifrån de analyser "Kommittén Valfärdsbokslut" redovisar av samband mellan barn och ungdomars studieresultat och studieval och föräldrarnas utbildningsnivå och yrke har Socialdemokraterna i Stockholm presenterat ett program för hur staden ska utforma sin förskole-, grundskole- och gymnasiepolitik för att aktivt motverka den sociala skiktningen i skolan. Rapporten biläggs till denna motion.

Utifrån analyserna i rapporten har vi föreslagit följande åtgärder:

- ? Kommunfullmäktige ska anta mål och riktlinjer för hur den sociala snedrekryteringen ska motverkas. Alla grund- och gymnasieskolor får i uppdrag att aktivt motverka den sociala snedrekrytering till högre utbildning. Mer resurser skall tillföras till förskolor, grundskolor och gymnasier för att se till att alla elever når de uppställda målen och får behörighet till högre utbildning.
- ? Resursfördelningen till förskolor, grundskolor och gymnasier i Stockholm skall ändras. Mer pengar skall gå till områden med låga inkomster och med låg genomsnittlig utbildningsnivå.
- ? Staden bör inleda en försöksverksamhet med viss ämnesundervisning på det egna modersmålet för utlandsfödda elever.
- ? Alla gymnasieskolor i Stockholm skall teckna samverksansavtal med minst en av regionens högskolor om bl.a. lärarutbyte och studiebesök för elever.
- ? Lokala styrelser tillsätts för gymnasieskolorna med minst en representant för högskolan i syfte att underlätta övergången mellan gymnasium och högskola
- ? Kommunfullmäktige utfärdar en gymnasieexamensgaranti till alla stockholmare som saknar treårig gymnasieexamen
- ? Utbildningsnämnden får i uppdrag att starta s.k. collegeutbildningar (överbrygningsutbildningar mellan gymnasium och högskola) i samverkan mellan kommunen och regionens högskolor.
- ? Bandhagens gymnasium bör bli ett centrum för collegeutbildningar och basårutbildningar
- ? Staden tar initiativ till ett utbildningsråd i syfte att skapa tydligare kopplingar mellan gymnasieutbildning och högskoleutbildning
- ? Staden ska göra en genomgripande satsning på att intressera grundskolans elever för matte/naturvetenskapliga studier
- ? Läxuppgifterna ska utformas så att de bidrar till att minska den sociala skiktningen i skolan
- ? Skolorna skall erbjuda eleverna läxhjälp, studiestödjare och mentor

- ? Skolorna skall erbjuda eleverna läsplatser i skolan på kvällar och helger
- ? Alla elever i grundskolans årskurs 7 – 9 och alla gymnasieelever ska ha tillgång till en studie- och yrkesvägledare. Kommunfullmäktige ska fatta beslut om riktlinjer för studie- och yrkesvägledningen i staden.
- ? Utbildningsnämnden ges i uppdrag att erbjuda alla studie- och yrkesvägledare i grund- och gymnasieskolan kompetensutveckling och
- ? Utbildningsnämnden ges i uppdrag att föreslå hur studie- och yrkesvägledningen vid stadens samtliga skolor kan utvecklas
- ? Staden bör satsa på att utveckla på PRAO och på att erbjuda ungdomar sommarjobb
- ? Målsättningen skall vara att alla elever ska erbjudas plats på sitt förstahandsval till gymnasieskolan vad gäller program
- ? Skolorna bör prioritera att utveckla elevernas verbala förmåga
- ? Varje år får alla elever i grundskolan en skönlitterär bok.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår jag att kommunfullmäktige beslutar att anta ett program för ge fler stockholmare möjlighet att gå vidare till högskolan i enlighet med ovanstående förslag.

Stockholm den 21 januari 2002

Erik Nilsson

Bilaga: Rapporten "Utbildning för alla – nr 7/2001 i Socialdemokraternas rapportserie". (Här ej tryckt)